

Slutreplik: Blunda inte för riskerna med Hybrit

Svenska Dagbladet den 16 februari 2023

I en debattartikel i SvD ifrågasatte vi klokskapen med LKAB:s och SSAB:s satsning på fossilfritt stål och då alldeles särskilt den extremt elkrävande omvandlingen av järnmalm till järnsvamp. Lönsamheten för de enorma investeringarna i vindkraft, nät, vätgasframställning, industrianläggningar, infrastruktur, bostäder och offentlig service för den planerade inflyttningen, står och faller med att projekten blir framgångsrika.

I en replik på vår artikel menar gruvkonsultbolaget Primabs vd Bengt Flyckt och Metso Minerals Kurt Kalla att vi är orättvisa mot LKAB och SSAB, eftersom vart och ett av företagen är framgångsrika inom sin kärnverksamhet. Vi är de första att tillstå att SSAB har varit skickliga på att hitta en konkurrenskraftig nisch i en utmanande bransch med stark global konkurrens och LKAB har på ett i det stora hela tillfredsställande sätt exploaterat de lappländska malmfyndigheterna.

Problemet är att Hybrit innebär ett kraftigt avsteg från detta. Om LKAB hade varit ett privatägt börsnoterat bolag – är det då troligt att styrelsen skulle ha föreslagit de riskfyllda projekt man nu ämnar satsa minst 400 miljarder på? Vår bedömning är att en ansvarstagande styrelse med stor sannolikhet hade satt stopp för dessa förslag på ett tidigt stadium.

Vad gäller SSAB kan vi notera att den tidigare huvudägaren Industrivärden valde att sälja sin kontrollpost till helstatliga LKAB i maj 2021. Ungefär samtidigt sålde den tredje största ägaren – finska Solidium med 8 procent av rösterna – sina aktier. Solidiums vision är att deras innehav ska prestera ”bättre än sina jämförelsebolag”. Självfallet finns det element av osäkerhet, men det bör poängteras att de tydligen inte längre trodde att SSAB skulle lyckas med detta. Deras aktiepost övertogs av den finska regeringen. SSAB är också lågt värderat på aktiemarknaden. Börsvärdet som andel av 2022 års justerade rörelseresultat på 29,3 miljarder har pendlat mellan 2 och 2,5 under 2023, vilket är en tydlig indikation på marknadens skepsis inför Hybritprojektet.

Flyckt och Kalla menar också att de medel Hybrit ansökt om redan har avsatts för dylika ändamål och att det därför vore ”tjänstefel” att inte söka dessa medel. Vi har full förståelse för dessa resonemang och det är alltid frestande för både företag och regioner att ”kamma hem” bidrag till en region. Tyvärr visar erfarenheten från etanol- och biogassatsningarna runtom i landet att just denna logik innebär att företag börjar slarva. Man tar alltför stora risker när någon annan står för en stor del av kostnaden. Slutnotan tenderar då att bli väsentligt större än beräknat.

Om man lyssnade noga på diskussionen i SVT Agenda den 5 februari så var det tydligt att den dominerande uppfattningen var att det är just vindkraft, förutsatt att tillståndprocesserna påskyndas, som är det enda fossilfria kraftslaget som i tid kan leverera den el som behövs. Att bygga kärnkraft i norra Norrland har knappast funnits på kartan och om man skulle börja diskutera det så är det en lång väg att gå innan det kan realiseras. Replikförfattarna uttrycker stöd för kärnkraften, men skriver också att tillståndprocesser måste kortas, men givet vindkraftens negativa effekter på lokalbefolkningen måste detta ske på ett rättssäkert vis och medel säkras för att återställa naturen när verken är uttjänta. Vidare bör Hybritföretagen rimligen belastas med den enorma kostnaden för

nätutbyggnad som krävs för att – stötvis när det blåser – transportera 70 TWh till järnsvamps- och vätgasanläggningarna. Tål kalkylen en sådan ytterligare pålaga?

Flyckt och Kalla skriver vidare att elproduktionen bör utvecklas i anslutning till de platser där elektriciteten ska användas. 89 procent av befolkningen finns i södra Sverige och det är där det i dag behövs mer stabil elproduktion. Mot den bakgrunden framstår det som ogenomtänkt att kraftigt öka elbehovet och elproduktionen i norra Norrland, särskilt som lönsamheten i en sådan utbyggnad står och faller med att ett enda mycket riskfyllt projekt blir framgångsrikt.

Jan Blomgren

Magnus Henrekson

Christian Sandström